

Finanšu problēmu savlaicīgas identificēšanas un risināšanas mehānismi (2) 1/36/21

Biznesa konsultāciju nodaļas vecākais projektu vadītājs, PwC Latvija
Roberts Bērziņš

Nodokļu nodaļas direktore, PwC Latvija
Vita Sakne

Iepriekšējā nedēļā publicētā raksta nobeigums.

Maksātspējas process

Trešais tiesiskais risinājums ir maksātspējas process, kas jāpiemēro brīdī, kad uzņēmuma pamata finanšu rādītāji nav pietiekami stabili, lai restrukturētu parādu, izmantojot ārpusstiesas vienošanos vai TAP un ĀTAP, kā arī, ja uzņēmuma produkta vai pakalpojuma pieprasījums nav pietiekams, lai uzņēmums spētu iegūt savas darbības nodrošināšanai nepieciešamos papildu līdzekļus. Atsevišķos gadījumos maksātspējas pieteikuma iesniegšanas pienākumu nosaka likums (piemēram, parādnieks ilgāk nekā divus mēnešus nav nokārtojies savas parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš). Šeit gan jānorāda, ka saskaņā ar Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumu līdz 2021. gada 31. decembrim ir atcelts paša parādnieka pienākums, vienlaikus saglabājot šīs tiesības, iesniegt par sevi juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumu, izņemot gadījumu, kad parādnieks nav pilnībā izmaksājis darbiniekam darba samaksu vai kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību, vai arī nav veicis valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas divu mēnešu laikā no darba samaksas izmaksai noteiktās dienas. Turklāt no 2021. gada 1. septembra kreditoriem tiek atjaunotas tiesības iesniegt juridiskās personas maksātspējas procesa pieteikumu pret savu parādnieku.

Latvijas uzņēmumu vidū parādi valsts budžetam diemžēl nav retums, un bieži vien tieši VID ir kreditors, kurš lūdz pasludināt kāda nodokļu nemaksātāja juridiskās personas maksātspējas procesu. Dažkārt parādi valsts budžetam varētu arī nerasties, ja vien uzņēmēji pārzinātu normatīvajos aktos sniegtās iespējas atlikt vai sadalīt termiņos maksājamo nodokli. Šāda vienošanās ar VID dažkārt noder arī uzņēmuma naudas plūsmas uzlabošanai.

Saistību neizpildes sekas pret valsts budžetu un vienošanās par nodokļu maksājumu atlikšanu

Būtiski ir gan risināt parādu samaksu ar kreditoriem (sadarbības partneriem), gan apzināties tiesiskās sekas, kas var iestāties, ja uzņēmums savlaicīgi un pilnīgi nesamaksā nodokļus. Tā var būt nokavējuma naudas 0,05% no nodokļu parāda par katru nokavēto dienu aprēķināšana, nokavēto nodokļu maksājumu piedziņa un uzņēmuma ievietošana publiskajā nodokļu parādnieku sarakstā, kā arī ierobežojoši pasākumi (piemēram, atļauju apturēšana vai saimnieciskās darbības apturēšana). Turklāt par juridiskās personas nodokļu parādiem, kas izveidojušies pēc 2015. gada 1. janvāra, valdes loceklis normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos ir atbildīgs personīgi (vairāku valdes locekļu gadījumā šī atbildība ir solidāra). Izpildoties noteiktiem kritērijiem, VID var vērst piedziņu arī uz valdes locekļu īpašumu.

Ja ir zināms jau pirms nodokļu samaksas termiņa iestāšanās, ka objektīvu iemeslu dēļ nebūs iespējams savlaicīgi un pilnā apmērā samaksāt aprēķināto nodokļu maksājumu, tad atkarībā no parāda rašanās

cēloņa pastāv vairākas iespējas, kā labprātīgi vienoties ar VID par atvieglotu kārtību šī nodokļu parāda samaksai. Risinājums rodams pat tad, ja VID jau uzsācis parādu piedziņu. Jebkurā gadījumā uzņēmumam jāsaik ar iesniegumu EDS.

Biežāk sastopamās situācijas, kurās uzņēmumi var vērsties VID

Ja nodokļu parāds radies, jo trūkst finanšu līdzekļu nodokļu samaksai, tad pastāv iespēja sadalīt parāda summas atmaksu termiņos līdz vienam gadam. Turklāt 80% parāda saistību noseģšanas gadījumā pastāv iespēja atkārtoti pagarināt un sadalīt termiņos parāda samaksu vēl uz sešiem mēnešiem. Šādos gadījumos nokavējuma naudas apmērs tiek samazināts uz 0,0125% par katru nokavēto dienu.

Pandēmijas apstākļos [Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums](#) līdz šā gada 30. jūnijam paredzēja piešķirt Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem nodokļu samaksas termiņa pagarinājumu līdz trim gadiem (minētā viena gada vietā), tomēr šobrīd šī norma vairs nav spēkā. Ieteicams sekot līdzi, vai turpmāk tiks pieņemtas vēl kādas normas atvieglotai nodokļu parādu segšanas kārtībai.

Ja nodokļu parāds izveidojies VID veikta kontroles pasākuma rezultātā, tad atmaksas termiņa pagarināšanas iespējas ir atkarīgas no tā, vai uzņēmums piekrīt VID lēmumam par kontroles pasākuma rezultātiem. Piekrišanas gadījumā papildus aprēķinātās nodokļu saistības iespējams sadalīt termiņos līdz pieciem gadiem ar samazinātas nokavējuma naudas apmēru 0.0125% par katru nokavēto dienu. Ja uzņēmums sākotnēji ir apstrīdējis VID lēmumu par kontroles pasākuma rezultātiem, bet vēlāk, kamēr vēl nav atrisinājies strīds ar VID, tomēr noslēdz vienošanos par strīda izbeigšanu un 12 mēnešu laikā samaksā uzrēķināto nodokļu summu, tad papildu nokavējuma naudu nepiemēro.

Jāmin arī, ka visos gadījumos, kad nodokļu maksātājs risina jautājumu par samaksas termiņa pagarinājumu un atmaksā nodokļa parādu atbilstoši pagarinājuma grafikam, VID neiekļauj uzņēmumu publiskajā parādnieku sarakstā.

Ja VID uzņēmumam jau ir uzsācis parāda piedziņu, arī tad pastāv iespēja vienoties par parāda atmaksas sadalīšanu termiņos līdz trim gadiem, ja no piedziņas uzsākšanas nav pagājis vairāk par sešiem mēnešiem. Šādā situācijā samazinātās nokavējuma naudas apmērs būs 0,025% par katru nokavēto dienu, bet uzņēmums tiks publicēts VID parādnieku sarakstā.

Pieejamie resursi uzņēmuma pašvērtējumam

Sadarbojoties Tieslietu ministrijas, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas un finanšu nozares pārstāvjiem, ir izstrādāti vairāki uzņēmumu finansiālās situācijas pašnovērtējuma rīki un vadlīnijas restrukturēšanas paņēmieni izmantošanai, risinot parādsaistību radītas problēmas. Tie ir pieejami visiem Latvijas uzņēmumiem bez maksas.

Agrīnās brīdināšanas sistēmas pašnovērtējuma rīks ir izveidots vienkāršā un visiem saprotamā formātā. Šis interaktīvais instruments ļauj veikt ātru un visaptverošu uzņēmuma analīzi un novērtēt, vai uzņēmumam tuvākajā laikā var iestāties maksātnespējas risks un kad būtu jāveic darbības, kas mazinātu šāda riska iestāšanos.

Otrs pieejamais rīks – finanšu rādītāju kontroles rīks – ļauj izmērīt svarīgākos uzņēmuma finanšu rādītājus, vienkārši ievadot gada pārskata galvenos skaitļus. Rezultātā tiek iegūts gan ātrs novērtējums, gan rekomendācijas par nepieciešamo rīcību.

Tieslietu ministrija ir publicējusi rekomendācijas par naudas plūsmas prognožu sastādīšanu, un ir pieejams šādas prognozes sastādīšanas piemērs tieši uzņēmuma restrukturēšanas procesa gadījumiem – tie būtiski atšķiras no naudas plūsmas prognozēm ikdienas standarta situācijās.

Tāpat uzņēmēji ir aicināti izmantot arī citu valsts iestāžu pieejamos resursus un datubāzes, kas palīdzēs izvērtēt savu finanšu situāciju, piemēram, [Uzņēmumu reģistrs](#), [Latvijas Bankas Kredītu reģistrs](#), [Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata](#), [VID Nodokļu maksātāju reitinga sistēma](#).

* Rakstā minētās “Vadlīnijas par finanšu grūtību noteikšanu un rīcību,” kā arī uzņēmumu pašnovērtējuma rīki (iestrādāti vadlīniju dokumentos) ir pieejami [Tieslietu ministrijas vietnē](#).